

LÁTSZAT ÉS VALÓSÁG

A *Szegedi Szabadtéri Játékok* tündöklő jelenéseinek során többek között egy Kodály-hangverseny hangzott el. *Kodály* három legkitűzöttebb műve került előadásra a szerző vezényletével. A tenorszólóra, vegyeskarra s nagyzenekarra írt *Psalmus Hungaricus*, a vegyeskarra írt *Jézus és a kufárok* és végül a vegyeskarra s nagyzenekarra készült (s szoprán szólammal ornamentált) *Te Deum*.

„A muzsika némelykor meggyőzőbb, mint a logika“ — mondja egy újabb orosz gondolkodó; s valóban: mindarra, ami sub specie aeternitatis kereszténység és magyarság, teológia és művészet, hit és mítosz, mindarra, ami a mi Sorsunk, a mi Életünk: nyelvünk nem döbenthet oly élesen s oly jelenésszerűen minket, mint a zene; a mi zenénk... Ám néhány gondolat-hágcson talán fel tudok mutatni azokra a csúcokra, ahová a Kodály-zene röpitett engem nagy alföldi városunk Dóm-terének egy csillag-miriádós éjszakáján.

A magyar Jövő halottan is élő géniuszának, akinek életműve egyelőre még áthatolhatatlanul s felmérhetetlenül sorsdöntőnek sejtett a magyar élet számára: Prohászkanak naplójában ilyen gondolatra bukkanhatunk:

„A kultúrák s a kultúrközpon-
tok s az élő nagy kultúrhordozók, költők, írók, emberek, szentek mind csak egy ideig fénylenek. Forrásaik kiapadnak, Assisi is valahogy kiapad. De az különös nálunk, hogy... a források ki nem apadtak, de betemelék; a tűzhely ki nem aludt, de széthányták; s így a források még fakadni, gyöngyözni s a paraszak még virítani tudának, ha rájuk akadnánk, ha megta-

lálnók, ha fölismernők. A magyarság, a kereszténység lelke ki nem adta erejét; sok fel nem használt elem, sok szén és lekött hő várja a feltáró kezét a történelemnek, várja a nagy idők alágyújtását!“

Az a magyar géniusz pedig, aki nem egy egyetemes ölelésű szeretet, hanem tragikus vergődések vízióiban bontott ki a magyar létről minden elmondhatót s elmondhatatlant: Ady az idézett prohászka gondolatot így énekli:

*Vad népe Bajánnak,
Véres fejű avarok
Nekem üzentek:
„Vad népe Bajánnak
Neked kincseket hagyott.“*

*Vad népe Bajánnak,
Béna lesz már a kezem:
Ások, csak ások
Vad népe Bajánnak,
Azt a kincset keresem.*

Ime: mindketten, ily ellentétes életsorsú és sodrú géniuszok: új életforrást: *kincset, tüzet* sejtenek a szenvedő magyar jelen alatt...

De mi ez a tűz? S mi ez a kincs?

Talán az, amit a katolikus értékek előtt egy szent pillanatban leboruló fiatal „északi, protestáns-humanista“ írónk lelke egyre terjedő eszmegyűrűk látomásában dob felénk?

*Pax hungarica
Pax danubiana
Pax humana
Pax mundi
Pax christiana
Pax Civitas Dei*

S épp ez az író — Cs. Szabó László — mondja: amit *Ady* a holtak élén hirdet, azt hirdeti ma még az élők között *Bartók*

és Kodály. S Kodály útja: a magyar és keresztény lét sorskulcsolódásáról egyre rövidebben kifejezni az Igét: a jövőendő keresztény történelem a magyar sorsban él — a magyar jövő pedig: a kereszténységben.

Hit és Mitosz, Ég és Föld új egymásraborulása ez, ha nem is egyesülés; ami csak egyetlen egyszer történt 2000 éve, de amihez megközelítően a keresztény élet szentek és népek életében számtalanszor keresztülment ama egyetlen egyszer óta...

Új égtáj: új Zenit és Nadir.

S eme új égtáj alatt és fölött Kodály életfejlődése az ő költészete két nagy fázisában tükröződik:

Az egyik, melynek nadirja a Hány János mitosza s zenitje a Psalmus Hungaricus hitvallomása. a másik, melynek nadirja a Székely fonó mitosza s zenitje a Te Deum hitvallomása.

Az elsőben a Hány János a bujdosás mitosza, azé a bujdosásé, amely a XVI. századtól folytonos. Ennek poenitentiája a Psalmus, a magyar zokogás, amelynek zendülő kórusaiban Ady régi sereglései visszhangzanak. („Mária, Jézus“, — igyen seregeltek kósza legény, asszony és gyermek s lilom-lyányok drága csapatai.“)

A másodikban a Székely fonó: teremtő ősmitosz, mely után már a Te Deum hitvallása fakadt. A bujdosó kor akkor kezdődött, amikor az északról lezúduló husziták a gótikus templomablakokat kerekre falazták s a délről fölnyomuló törökök templomainak szentképeinek és szobrainak kikarcolták, kiszúrták a szemét... Ma: a Te Deum, a magyar klasszika, az ezeréves lét misztériumának kínját életerővé delejező Mű nyomán a szentképek szeme újra látó s a lélek befalazott csúcsíve újra felszakad... A XVI. század omladékai egy birodalmat temettek, — ma a Te Deum nyomán,

melyet Kodály Budavár visszafoglalásának 250 éves évfordulójára írt, újra felcsillan egy új birodalom hite s Buda mitosza.

A Psalmus Hungaricus *prédikatori mű*; a XVI. század szellemét idézi. Ebben a korban olthatatlan hévvel buzgott fel a magyarság mélyeiből az önismertet vágya, melyben a magyar lét metafizikai távlatokba tárult. Kodály művében prédikatori lélek nyilatkozik s ezt a lélekállapotot igézi annak, aki e művet valóban átérzi s átérti, szóval: átéli.

A Te Deum azonban ilyen értelemben több, mint a Psalmus; *prófétai mű*...

A középkor keresztény teremtő közösségi kor volt. Hanyatlása abban állt, hogy a keresztény lelkeket mind gyötrőbb társatlanság önemészítő rettegése töltötte el. Az atomokra bomlott középkor utolsó jellegzetes képviselője a XVII. században él: Pascal. A nagy kaos után pedig vagy az új keresztény teremtő közösségi kor születik meg, vagy valóra válik az apokalipszis réme.

Az új középkor ígélet-triász: az anglikán egyházból megtért Newman, az ortodox egyházból megtért Szolovjev s a katolikusnak született Prohászka. A XI. században a hierarchikus egyházat Anzelm, a szerzetességet Szent Bernát szimbolizálja; azonban Prohászkaiban az új középkor XI. századának e két életformája egyszerre fejlődik s akadályozza géniusának kiterelvényesedését, beteljesülését. Mindazonáltal az új középkor szelleme; s miként Newman a próféták új rendjének felállítást sürgeti, mely vallásos termőegységbe lelkesíti a keresztény közösséget, Prohászka is ilyen üzenetet küld a magyar ifjúságnak.

„Új idők, nagy vágyak nyúlnak felétek! Készüljetek rá,

hogy megragadnak, és megráznak és felköltének és apostolokká avatnak, mint ahogy a pünkösti szelek szokták tenni.“

A Te Deumban a kereszténység legkifejezőbb művészetében, a gregorián-lelékből fakadó többszólamú zeneköltészet nyelvén a művészet varázsával szuggeralja nekünk Kodály ezt a proházkai igét.

Amikor a szegedi Dóm-térről Kodály hitvalló műveinek hangtömbjei szálltak az ürbe: a tér fölött különös volt az éjszakai ég proházkai csillagnézése, különös volt a tejút, melynek fehér ösvényén *Ády* vándorol az Úr számolyánál hárfázó *Proházska* felé. A Psalmus felszálló hangjait a csillagok magyar multá bontották szét s láttam a

tébolyos, jajgató sokadalmakat tűzpiros ég alatt.

Majd a *Jézus és a kufárok* vegyeskarának döbbenetes vadját ismételték végig a szólamok: Rablók! Rablók! Rablók! S a megnyílt földből döbönt vissza a visszhang. Bartók Elmúlt időkből c. férfikórusában ugyanilyen döbbenetes a paraszt-élet jutalma, mikor mindenért csak botot kap. Botot. Botot. Botot.

Az evangéliumi és a magyar harag nagy összefonódásának jelene uán pedig belépünk a kufároktól megtisztított Templomba: a magyar jövőbe. Avar-domb feltárt kincse ragyog... És a Tűz! A soha-ki-nem-alvó tűz lobog...

Pax Civitas Dei...

Demény János.

A BUDAPESTI FILMALVILÁG

Az elmúlt idényben Budapesten összesen 35 magyar nyelvű filmet gyártottak. Nem vagyunk hajlandóak elfogadni a budapesti filmgyártók jogtalan mentegetődzését, mely a „szegényes anyagi eszközök” és a „kulturmisszió” csereberélt emlegetésével kér elnézést e filmek silányságáért. Ez a 35 film ötmillió pengőbe került, „szegényes” anyagi eszközökről tehát szó sem lehet. De a „kulturmissziót” (tűrhetetlen szó! a filmek szava!) sem ismerhetjük el, mert a 35 film között *egyetlen egy sincs*, mely a filmművészet, a magyarság, vagy a kereszténység szempontjából ne lenne súlyosan kárhuzatos és kifogásolható.

A budapesti filmek nemzeti ügyet szeretnének csinálni a „két zsidó utazik a vonaton” kezdetű viccek filmesítéséből; a Hacsek és Sajó-féle általános elhülyülést irredenta, hazafias és népies tüzeléssel valósággal megdicsőítik a filmalvilág profitéhes *gang*-jei.

A magyar film selejtességének igazi oka nem a „tőkeszegénység” s nem az, hogy „kis ország vagyunk kérem.” Kis ország vagyunk, ez igaz, mennyiség tekintetében az európai nemzetek között mégis az ötödik helyen áll a magyarországi filmgyártás. Mert a film-alvilág vezérei példátlan mohósággal vetették magukat az új üzletre. Nemzeti-színű keretbe foglalták a dobuccai viccelődést, a „kulturmisszió” nevében ké-

Jegyzet. A nevükön is említett színművészeket sem személyükben, sem művészetükben nem kisebbítem e cikkemmel. Ellenkezőleg, azt kívánom, hogy megtörjünk a textil-filmek rémuralmát és kiszabadítsuk a magyar színeszetet a tudatlan és erőszakos alvilági filmek igájából.

rik az állam anyagi támogatását és a közönség jóindulatát. De az üzlet nevében utasítanak vissza mindent, ami kultúra, mert szerintük a közönségnek csak a bárgyúság kell. Így tehát a kabaré legundokabb szellemét képviselve, de a magyar kultúrát hirdetve, sűrű panaszkodás közben vágják zsebre a magyar nyelvű filmek milliós hasznát.

A budapesti filmiparnak két-három jól megszervezett *gang*-je van. Ezek a *gangsterek*: a háttérben, az alvilágban működő „gründolók” az igazi okai a magyar film megdőbbségtől hitványságának. E film-alvilág vezetői ritkán szerepelnek név szerint a filmszalagon. De ismerjük már őket. A kokaincsempészek, kasszaőrök, vagy hamiskártyások szervezeteinek is megvan a maga aranyfogú Jóskája, kokós Lexije, albérlő Magdája. Van akit Doktor úrnak neveznek s van akit brilles Mincsinek, bugázó Bertának, vagy ékszerész Nándinak. Épp így a film-alvilágban is van kis Mundi, dilis Jimmy, csúzlis Frédi, lányos Diamant, erőszakos Gerő, boby Muki, tüchtig Zsiga, hóchem Lali. Ezek a filmesek, akik valaha bukta-árusok, szódavíz-gyárosok, ligeti kikiáltók, sőt valódi kábítószer-csempészek és hírhedt leánykereskedők voltak, ezek nyüzsgőknek, ezek rendelkeznek a magyar film körül. A *budapesti argot*-val foglalkozó nyelvészeinket talán érdekli, hogy két-három esztendeje bukkant fel a pesti jassz-nyelvben ez a szó: *filmes* = ravasz csaló, aki hangos hencegéssel és jó külsejével téveszti meg áldozatait. A csempészek, kasszaőrök és üzérek meglepő intuícióval ismerték föl a velük egyazon kávéházakban és kártyaklubokban tanyázó gründolók jellegét. Egyszerűen nevükön nevezik őket: *filmese*knek. Az alvilágban a *filmes* elnevezés felér egy becsületsértéssel. A budapesti film-alvilág csakugyan szerves része a szórakoztató ipar bűnöző társaságának: a slepperek (felhajtók), csempészek, krupiéék, hamiskártyások, kerítők és hivatásos aranyifjak világának. De még ezek is megvetik a „filmesekeket”, amint az elnevezés sértő értelméből kiviláglik.

Miként lehetséges, hogy ez a film-alvilág uralkodjék a magyar filmgyártáson? Minthogy az alvilág egyik alosztályát ismertetem, megint az alvilágból kell példát vennem. A film-alvilág módszerei csak alvilági méretekké mérhetők és legjobban a hasonló, de már ismertebb szervezetek idézésével magyarázhatók. A pesti *film-gang*-ek hasonlítanak az árverési gangek-hez. Sokan tudják, hogy Budapesten (egymással éles harcban) két árverési gang működik. E két gang-nek remek módszerei vannak arra, hogy soha senki más ne vásárolhasson semmit az árveréseken, csak a gang tagjai, illetve megbízottai. Kötetekre menő döbbenetes történetet lehetne összegyűjteni a két pesti árverező banda garázdálkodásáról. Ezek jórészt a közönség is ismeri, sokan tudják, hogy a gang zárt körébe senki be nem hatolhat. Épp úgy nem hatolhat be a pesti film-gangek körébe se író, se színész, se rendező, sőt még egy *chorus-girl* se. A gang határoz. Bobby Muki, vagy az

erőszakos Gerő kijelenti, hogy „nemzeti” film kell. A kis „Muki” valami paraszt, vagy huszár-dolgot ajánl, amibe beletesszük „a Jávort”, amint tör-zúz és mulat és „a Gombát” mint viharos vénkisasszonyt, aki évődjék „a Kabossal” mint pótszolgalatossal. A Kabos húzogatni fogja az orrát, hátát egy kicsit meggörbíti és lúdtalpasan fog járni. Gyámoltalan szemilnek mutatja magát, mégis ő mondja majd „a legjobbkat” kiderül a végén, hogy ő a legnagyobb hóchem. „Tudja mit mondok én magának, én magának” — így kezd majd minden mondatot, s így folytatja: azt mondom magának, mondok magának, mondok, — aztán így fejezi be: tudja mit, magának nem mondok semmit. De fontos, hogy dadogjon, szipogjon, hadarjon, orrát húzogassa és fejét oldalt billentse, mert ez a vicc. A közönség hülyeséget akar látni. Ettől boldog lesz, mert látja, hogy vannak nála bambábbak is. Csináljon a Kabos egy bamba arcot premier planban, amikor a nevetős Ráday nem a Teklát, hanem a Lilit viszi a hortobágyi autótúrára. Ez legyen a bonyodalom. Itt aztán jó hazafias külső felvételek is lesznek, delelő gúlyával, báránnyelűvel, gémes kúttal. Ring a búzatábla, peng a kasza. Jön Juli a dohányuccai jelmezes pöttyös szoknyájában. És etessen malacokat! Ez jó vicces és népies is. Végezetül a kastély ura, a nemzetes úr és könnyező felesége, a nemzetes asszony, örülnek, hogy fiuk: Pál, a Trocaderoban elhagyja a vörös Anikót, szakít a dorbézoló élettelle és ez az áldott kis Juli visszaadja őt a föld őseréjének. A Julin e jelenetben lovaglónadrág lesz, a Jávor pedig ingujjban mosakodjék a kútnál. A kastély lépcsőjéről mosolyogjon a becsületben megöszült nemzetes úr és felesége, a nemzetes asszony. A nemzetes úr a Rózsahegyi lesz, mert ő egy nemzeti színész, aki lány helyett azt mondja: jány. És olyan szép magyarosan tud magyarkodni: háá émmá ammondó lennék idős jányom.” Az országban senkisémm beszél így magyarul, csak a Rózsahegyi. A nemzetes asszony könnyezni fog mellette, félig mármaroszi zsidóasszonynak, félig nemes matrónának maszkírozva.

Vagy kellene egy olyan „problémás” mérnök-film. A mérnök csak a Jávor lehet, ő már ügyis kész mérnök, a töméntelen mérnök-filmtől. Nagy szegénységben dolgozik éjjel a találmányán, a motornélküli autón. Legyen a szobában bohém rendetlenség és a petróleumlámpa inogjon, ez jó franciás. De a Jávor csak elszántan dolgozzék egy háromszögletű vonalzóval, mert ő a kötelesség embere. Aztán törjön ki: vágja oda a vonalzót, ezt ő nem bírja tovább! Veszi a kiskabátját és kimegy Kőbányára a gummigyárba. Ő bemegey ahhoz a vezérigazgatóhoz! De a cégvezető, a Kabos, nem engedi: hallja fiatalember, hallja maga, hallja csak én múmúm! Ezen aztán egy idősebb pénztárnoknő, a Gomba, szendén mosolyog, de a Jávor mégis beront a lassú és ünnepélyes Csörtöshöz. Előbb azonban összeütközik a folyosón lányával, a Lilivel, akit cukrászkisasszonynak néz. Nem tudja, hogy a vezér leá-

nya, dehogyis! Tehát egy budai cukrászdában találkoznak, mert a kis Mukinak van is erre egy szenzációs slágere: *A vén Tabán — Kis babám — Minket már — Vár — Mert a nyár — Elszáll — Tehát — Terád — A vén Budán — Ma délután — Várok — Ha ablakod kitérőd.* — Ezt többször éneklük. De lesz egy humoros sláger is, nemcsak egy ilyen szerelmi. Majd a humoros házmester táncos duót fog énekelni, a humoros viccenével: *Maga piszok, maga piszok, Maga miatt gyufát iszok!* Ez lesz a falrengető! Falrengetés után a Jávor megkapja az állást, a találmányát is megveszi egy braziliai bácsi, aki indokolatlanul megjelenik. Végül főmérnök lesz a gyárban, melyet a Csontos atyai mosolygása közben fölvirágoztat.

De az se rossz, amikor a Törzs a vezérigazgató, ami abból derül ki, hogy folyton telefonál. Telefonálás közben eszébe jut, hogy autót kellene venni. Megy vásárolni és összeütközik Lilivel, a szorgalmas, szerény, de elegáns gépírónővel. Lilinek 120 pengő fixe van, a kötvénybélyegző osztályon dolgozik, de azért csinos Schiaparelli kosztümöt visel a Harper's Bazar-ból. Ezt muszáj a Lilinek megcsináltatni a filmhez, különben nem vállalja a szerepet. Egyébként is „havi 120 fixszel az ember máma könnyen viccel”, telik hát a Schiaparelli-modellra. Törzs mégis enged a korszak a Harper's Bazar szociális követelményeinek és mint egy önzetlen jellem fölemeli havi kétszázra a Lili fizetését.

Persze ezen a Kabos meg a Gomba gúnyosan mosolyog, de nem sokáig, mert Törzs az imént vásárolt csodaautón Lilla-füredre kocsizik, ahol nemes, férfias hangon szerelmet vall Lilinek és nőül veszi.

Erőszakos Gerő azonban e tervekre kijelenti, hogy a sajátót már nem győzi se pénzzel, se erőszakkal. Különbösen is únja már a támadásokat a magyar film „kabaré-szelleme” ellen, csinálni kell hát valami egészen eredeti, valami egészen új nemzeti dolgot, ami olcsó is, hazafias is. Itt van ez a Mikszáth, itt van ez a Jókai, ez a Tóth Ede, tessék nekem ezekből egy filmet csinálni. A Jávor itt is törhet-zúzhat, itt is nézhet rejtélyesen és összeszorított fogakkal, jelezve, hogy benne most fojtott indulat dolgozik, a lefojtott magyar őserő! A Kabos majd zsidó kocsmáros lesz, amolyan falu-bölcse, jótévő bácsi, aki megveszi a fát a buta parasztoktól. Meg aztán elbújtatja a román fogságból megszökött magyar legényeket, akik oly buták és élheteretlenek, hogy még a bűvóhelyükön is civakodnak. Szerencsére a Kabos egy okos. Megmenti a két butát egy vagány trükkal, ebből kiderül, hogy a zsidó kocsmáros mily hazafias, mily bölcse; együtt dolgozik a néppel és hűséges istápolója, tanácsadója, atyja a buta, élheteretlen és esetlen parasztoknak. Ez ellen a sajtó se szólhat semmit, mert a Jávor torockói legénynek öltözve fog széket törni és csüddöngölt járni.

Miután ily szépen elkészültek a tervezettel, megállapítják, hogy még kit „eressenek be” a filmbe. Kijelölik a ne-

veket, gondosan ügyelve, hogy a közönség a *gang*-et ne lássa. A filmszalag első kockáin nemzeti írók neve szerepel. De azt nem tudja meg a nép, hogy a jó magyar műveket ki silányította el, ki tette tönkre, a „filmszerűség” nevében, micsoda kabaré-ügynök, a pesti szórakoztató ipar alvilágának micsoda nyegle, tudatlan és szégyentelen figurája.

Megindul a filmgyártás, „lázás ütemben”, próbák nélkül fölveszik a bányu történetet. Az utóbbi két évtizedben amúgy is igen megfoglyatkozott és elsekélyesedett pesti színészek tűrhetetlenül ripacszkodva, magukat kelletve, gépiesen és modorosan „megjátsszák” a századszor is nekik kiosztott szerepeket.

Nyafogó (egyre vénebb és tehetségtelenebb) naivák, nyivakoló bárhölgyek, kopaszodó amorozők, öreg Shakespeare-színészekből operett-hősökké ifjult bonvivánok, önnön modorosságukba fulladt öregek, gazdag uraktól pártfogolt ifjú, de tehetségtelen hölgyek „dolgoznak” a filmben. Színészeink a színpadon sem tudnak beszélni, a színpadon sem tisztelik a szöveget, nem tanulnak, nem értik a művet, nem értik a magyar nyelvet. De nyelvromboló munkájuk a filmekben a legijesztőbb. Nem tudnak hangsúlyozni, nem ismerik az igeragozást, fogalmuk sincs a hosszú és rövid hangzókról. Azt mondják: *őv* és: *kőr*. Azt mondják: szallag és: „könyörgöm” (de alanyesetre). S ha ez egyetlen alanyesetre tárgyias ragozást használnak, természetes is, hogy amikor valóban kellene a tárgyias ragozás, sohase használják, mert sohase hallottak róla; azt mondják: „megvehetnénk ezt az autót.” Tudatlanságuknál csak tehetségtelenségük és haszontalan fölényeskedésük nagyobb. Minden mozdulatukból, minden léptükből megérezheti még a karzati közönség is az újmódi hánya-vetiséget: „Ájuljatok el, mert most én játszom és akárhogy játszom, jól játszom, mert én játszom, én, Prútykey Panni!” Hajdan volt némi áhítat a színészi munkában, ez áhítatot azonban a film-alvilág szennyes irama (majdnem hetenként gyártanak egy filmet), a gépesített szereposztás, a színészek új életmódja, a felelőtlen rendező urak és nagyképű fotografusok eltörölték.

Ez a filmgyártás tehát semmiféle kíméletet nem érdemel, sőt kárhozatosnak, üldözendőnek és irtandónak tartjuk. Valóban kis ország vagyunk, évenként 35 jó filmet nem is lehet gyártani. De 10—15 valóban jó filmet igen! Természetesen ez kisebb haszonnal és talán nagyobb kockázattal járna. De akkor föl kellene oszlatni a film-gang műsorkötési szervezeteit is. Ezt azonban a gang nem teheti meg. Hiszen a műsorkötési szerződésekkel kezébe kaparintott nagy filmszínházak műsordiktatúrájával uralkodhat csak a kisemmizett kismozisokon, a közönségen és az egész magyar filmgyártáson. Két-három saját színházában egyszerre kezdi játszani az általa kigondolt, parancsolt és pénzelt filmet s miután mindent „kivett belőle”, miután a *bemutató* mozik, aztán az úgynevezett után-

játszó saját mozik nagy forgalma és magas helyárai kétség-
telenül meghozták az előre kiszámított hasznot, a filmet né-
hány hétig „fekteti”, nehogy a közönség az olcsóbb és tiszt-
esebb *kismozikba* szokják. A kismozik változatosabb és jobb
műsort szeretnének játszani, de a *gang* petit szedéssel sűrűn
tele nyomtatott, előre elkészített szerződés-blankettái meg-
akadályozzák ebben. E nyomtatott szerződésekben minden
jog a kölcsönzőé, a tehetetlen kismozist teljesen kiszolgál-
tatja a tröszt kénye-kedvének. Csak azt a filmet játszhatja,
melyet a tröszt előír. Akkor köteles játszani a filmeket, ami-
kor a tröszt akarja és annyi ideig, amíg a kölcsönzési díjak-
ból a tröszt újabb busás haszna kétségtelemmé nem válik. Hi-
ábavaló a kismozisok, a közönség s a sajtó egy részének tiltakozása. Ezek a film-gangek könyörtelenül rávetették magu-
kat a magyar filmiparra s a magyar mozira, mérhetetlen ká-
rokat okozva a magyar filmművészetnek. A szellemi szabad-
ság nevében kell követelnünk e szellemi szolgaság eltírását
és gyökeres kiirtását. Elég volt a budapesti film-alvilág dik-
tatúrájából, itt az ideje, hogy a törvényes rendelkezéseket is
kijátszó gangeket az államhatalom végképen megsemmisítse,
itt az ideje, hogy a magyar írók, a magyar szakemberek ma-
guk irányítsák a magyar filmgyártást, ne pedig e fölcsepere-
dett bukta-árusok és nyugalomba vonult őszeresek!

Horváth Béla.

KÖNYVEK

ARADI ZSOLT: AZ ÉG A RÁCS MÖGÖTT

„Nagy cella volt, kétoldalt pricsekkkel, szalmazsákok nélkül.
A sarokban kályha, körülötte védőrács. Mellette nagyobb gö-
dör, melyből sárga lé szivárgott. Kissé tovább egy lóca, kis
mosdó dézsával, nagyobb, erős fakupával és három pléhbög-
rével. Egyéb semmi. Az asztalnál két cigány ült, egy hülyén
magaelé bámuló piszkos és rongyos parasztfiú s egy molyette
bekecses, öreg, félszemű paraszt.” Ez a hely és ez a környezet
az, ahol a regény legújabb része lejátszódik.

„Kisebbségi regény” talán, mert az új államalakulatok
egyikébe került magyarsághoz tartozik a regény hőse? Vagy
talán „börtönregény”? „A regény hőse nem az író” — hang-
súlyozza a bevezető sorokban a szerző, — de mindaz, amit le-
ír, valóban fogházban történt s a lelkiállapotok rajza hiteles.

Am a regény nem „kisebbségi” regény. A primér lélek-
tani alapadottságokon túl nem rajzol kisebbségi helyzetet,
nem bocsátkozik bele sem a kisebbségnek, sem az államhata-
lom birtokosainak társadalmi vagy más szempontból való